

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЇХ КОМПЕТЕНТІСНОГО СУПРОВОДУ

FORMATION OF THE CULTURE OF THE TRANSLATION BY TECHNICAL TRANSLATORS AS A COMPONENT OF THEIR COMPETENCE SUPPORT

Стаття присвячена проблемі формування у вищих навчальних закладах технічних перекладачів із високим ступенем компетентності. Розкрито деякі особливості трьох базових складників формування технічних перекладачів. Окреслено основні форми всіх дефініцій їхніх похідних, знання і використання яких сприяє формуванню належного рівня професійної компетентності перекладачів.

Ключові слова: переклад, культура перекладу, технічний перекладач, компетентність, формування компетентності перекладачів.

не и использование которых способствует формированию соответствующего уровня профессиональной компетентности переводчиков.

Ключевые слова: перевод, культура перевода, технический переводчик, компетентность, формирование компетентности переводчиков.

The growing problem of the formation of technical translators with a high degree of competence in higher education institutions is actualized. Revealed some features of the three basic components of the formation of technical translators to understand the basics. The basic forms of all the definitions of their derivatives are indicated, the knowledge and use of them contributes to the formation of their level of professional competence.

Key words: translation, translation culture, technical translator, competence, formation of translator competence.

УДК 378.37.025–057.87

Панов С.Ф.,

канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри зарубіжної філології
Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

Стаття посвящена проблеме формирования технических переводчиков с высокой степенью компетентности в высших учебных заведениях. Раскрыты некоторые особенности трех базовых составляющих указанного формирования. Названы основные формы всех дефиниций их производных, зна-

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні трансформації, процеси глобалізації, військові конфлікти, підвищення загрози тероризму у світі, інтеграція, демократизація й інформатизація суспільства, підвищення ролі інформації і знань у його розвитку характеризуються розширенням міжнародних зв'язків у всіх областях діяльності. Перспектива виходу на світовий рівень досягнень вітчизняної науки та техніки, а також наявність і досвід ознайомлення з найкращими здобутками закордонного досвіду науково-технічної та інженерної думки повною мірою залежать від того, як вищий навчальний заклад готує технічних перекладачів для роботодавця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед дослідників у галузі технічного перекладу варто назвати таких науковців, як: Л. Бархударов, В. Комісаров, Л. Латишев, М. Морозов, А. Федоров та ін. [1; 2; 3; 4; 5]. Питанням створення перекладацького інструментарію науково-технічних текстів присвячені праці І. Алексєєвої, В. Комісарова й ін. [6; 7]. Загальні проблеми підготовки перекладачів розглядали у своїх працях українські та закордонні науковці Т. Кияк, І. Корунець, J. Albrecht, Н. Hönl, Р. Schmitt [8; 9; 10; 11; 12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Спрямування вектора професійної підготовки на всебічний розвиток перекладачів у технічному, мовному та перекладацькому середовищі є предметом розгляду та формування компетентності фахівців.

Мета статті – проаналізувати й обґрунтувати сутність і структуру базових понять дослідження, порівняти їхній зміст в європейському і вітчизняному науково-технічному просторі.

Виклад основного матеріалу. Технічний переклад (переклад науково-технічних текстів, переклад фахових мов) на сучасному рівні стосується всіх напрямів дослідження, для яких він є і процесом, і кінцевим результатом [1–5]. Особливістю філософії техніки сьогодення є те, що вона охоплює весь комплекс сучасних проблем: технічних та наукових, соціальних та політичних, екологічних та економічних, філософських та міжнародних відносин.

Однією з головних рис сучасності є стрімкий розвиток науки і техніки, що спричиняє глибокі зміни всіх галузей виробництва і впливає на всі сфери життя сучасного суспільства. Зростання вимог до практичної діяльності, пов'язаної з потребою швидкого опрацювання інформаційних потоків, зумовлює необхідність впровадження новітніх інформаційних технологій для підвищення результативності, інтенсивності й інструментальності професійної діяльності фахівців, зниження трудомісткості процесів під час використання ними інформаційного ресурсу за допомогою технічного перекладу [20].

Характеристика базових понять дослідження важлива для розуміння сутності глобальних інформаційних та перекладацьких процесів, що відбуваються в суспільстві, економіці й освіті, та їх впливу на професійну підготовку технічних перекладачів у вищих навчальних закладах педагогічного профілю. Отже, базові поняття дослідження показано на рис. 1.

Їх можна поділити на три основні групи:

1) поняття щодо загального опису технічного напрямку, технічних систем та пристроїв, елемен-

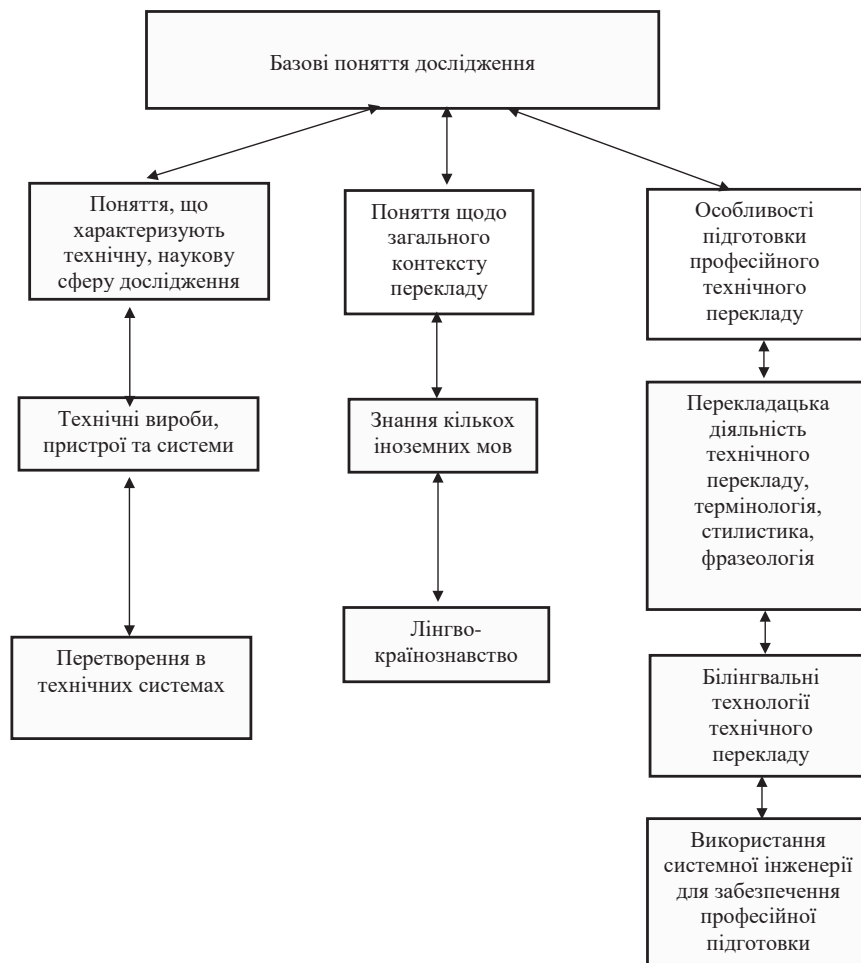

Рис. 1. Базові поняття дослідження

тів технічних систем та їх перетворень, поняття загальної теорії системної інженерії;

2) поняття, що характеризують загальний напрям перекладу інформації;

3) поняття, які розкривають особливості професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ), термінологічні особливості, теорію та практику технічного перекладу, загальні характеристики комп'ютерних технологій перекладу й оброблення фахових текстів.

Поняття першої групи розглядаються в науковій літературі здебільшого в контексті таких дефініцій, як: «техніка», «технічна освіта», «технічний напрям», «система перетворень у технічних системах», «технічний процес як елемент системи перетворень»; «технічна система як елемент системи перетворень»; «призначення технічних систем», «призначення структур технічних систем», «властивості й оцінювання технічних систем», «виникнення й розвиток технічних систем», «еволюція технічних систем», «систематика, класи, типи і види технічних систем», «наука».

Технічна освіта – один із видів спеціальної освіти, метою якого є підготовка фахівців вищої кваліфікації (інженерів і науковців), середнього

технічного персоналу, кваліфікованих робітників для різних галузей народного господарства. Поява технічної освіти зумовлена розвитком великої промисловості та технічною революцією.

Рішення про заснування в Києві Політехнічного інституту ухвалено 1896 р. на приватній нараді, яка відбулася в будинку почесного громадянина міста, комерційного радника Л. Бродського за участю представників міської влади, адміністрації Південно-західної залізниці, інженерів та промисловців. Згідно з ухваленим протоколом, навчальний заклад мав бути політехнічним інститутом за типом і складатися з кількох відділів різних спеціальностей, на зразок політехнікумів у Цюриху, Мюнхені, Відні, Карлсруе, Ризі тощо. **Інженерній освіті в Україні вже понад 355 років.**

Університети Сполучених Штатів Америки (далі – США) майже 80 років успішно викладають студентам основи інженерної та класичної науки на базі глибокого освоєння фундаментальних дисциплін – математики, фізики і хімії. Навчальний план розширений і збагачений такими допоміжними предметами, як «Іноземна мова», «Історія», «Економіка», «Наукова діяльність», що розвиває дослідницькі здібності студентів.

Великобританія, незважаючи на свою національну самодостатність і гордість острівного розташування, зіткнувшись із загрозою технологічного відставання після Другої світової війни, визнала необхідність розвитку елітної інженерно-наукової вищої освіти.

Пізніше аспекти загальної теорії технічних систем в інтегрованій формі віднесені до розділу системотехніки в працях В. Госслінга, К. Рота, В. Хубки, Ф. Хансена, Г. Рополя, Х. Іошикави [13].

Технічні системи можуть бути класифіковані за такими ознаками: за функціями робочої дії, за типом операнда, за принципом здійснення робочої дії, за характером функціонування, за рівнем складності, за засобом виготовлення.

Сучасна вища школа практично не має таких навчальних планів, які в процесі навчання давали б студентам – майбутнім технічним перекладачам повне уявлення про галузь техніки, в якій їм належить працювати, ви-являючи її топологію і взаємозв'язки з іншими галузями і навколишнім світом загалом. А це не сприяє формуванню в технічного перекладача креативного мислення як у гармонійно розвиненого фахівця.

Поняття другої групи розглядаються в науковій літературі здебільшого в контексті таких дефініцій: загальний переклад, знання рідної мови, лінгвокраїнознавство, знання кількох іноземних мов. Усі ці поняття стосуються базової складової частини перекладацької компетентності. Щоби добре перекладати й ефективно викладати теорію та практичні навички технічного перекладу, недостатньо володіти двома мовами [14; 15; 16; 17; 18].

Розглянемо характеристику лінгвокраїнознавчої діяльності майбутніх технічних перекладачів. Терміну «лінгвокраїнознавство» більше чотирьох десятиків років.

Вивчаючи, наприклад, німецьку мову як другу іноземну в курсі лінгвокраїнознавства, студенти насамперед прагнуть опанувати ще один спосіб участі в мовній комунікації.

Сучасний німецький письменник Франц Штарк пише, що міжрегіональним засобом спілкування в Європейському домі є дві, три, чотири рівнозначних мови. У цю велику четвірку входить англійська, німецька, французька та російська мови. Становлення концепції лінгвокраїнознавства невід'ємне від діяльності міжнародних установ, інститутів, як-от Інститут Гете-Київ (Німеччина), Французький культурний центр, Австрійська бібліотека, посольства Німеччини, Австрії, Швейцарії, Дипломатична місія Люксембургу, бібліотека Посольства США, America House Kyiv.

Поняття третьої групи аналізуються в науковій літературі в контексті таких основних дефініцій: «технічний переклад», «технічний перекладач», має термінологічні, стилістичні, фразеологічні особливості. Білінгвальні технології технічного перекладу – «тех-

нічний текст як метод вивчення», «перекладацька діяльність технічного перекладача», «технологія перекладу інформації з фахових текстів», «науково-технічний переклад» [19; 20; 21].

Крім цього, необхідно знати закони технічного перекладу, визначати його складності і природні суперечності, чітко уявляти вимоги суспільства до перекладу і перекладача. Відомо, що переклад з однієї мови іншою – складний процес розумової діяльності людини, результат передачі повідомлення іншою мовою. Перекласти технічний текст, технічну інформацію – означає адекватно відтворити поняття, виражене засобами однієї мови за допомогою засобів іншої мови, відтворити оригінал з урахуванням взаємодії змісту і форми.

Оволодіння навичками науково-технічного перекладу відбувається з різною швидкістю, залежно від рівня і характеру підготовки студента, що робить переклад. Так, для студентів, які мають досить добру мовну підготовку, але не володіють необхідними знаннями у відповідній галузі науки і техніки, основні труднощі під час технічного перекладу пов'язані з розумінням тих частин тексту, в яких є вузькоспеціальні технічні питання, коли необхідний переклад спеціальних технічних термінів.

Для студентів, що мають добру технічну підготовку, але недостатньо володіють іноземною мовою, основні труднощі в розумінні змісту будуть пов'язані передусім з явищами мовного порядку: зі встановленням смислових зв'язків між окремими словами, з розумінням мовних конструкцій, застосуванням потрібного варіанта їх перекладу, з умінням відшукати слово в словнику тощо. Знаходження українського еквівалента англійському або німецькому терміну зазвичай складності не викликає.

Висновки. Запропанована система підготовки технічного перекладача на базі компетентнісного підходу є певною сукупністю елементів, які не тільки взаємодіють між собою, але й активно впливають один на одного й утворюють єдине ціле. Зрозуміло, що за відсутності одного з елементів системи важко домогтися її високоякісного функціонування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пособие по переводу технической литературы (английский язык) / Л. Бархударов и др. Москва : Высшая школа, 1967. 284 с.
2. Комиссаров В. Современное переводоведение. Москва : ЭТС, 1999. 187 с.
3. Латышев Л., Провоторов В. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе : учебно-методическое пособие. Москва, 2001. 136 с.
4. Морозов М. Пособие по переводу. Москва : Изд. литературы на иностранных языках, 1956. 146 с.
5. Федоров А. Основы общей теории перевода. Москва: Высшая школа, 1983. 303 с.

6. Алексеева И. Профессиональный тренинг переводчика : учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. Санкт-Петербург : Союз, 2003. 288 с.
7. Комиссаров В. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
8. Кияк Т., Огуй О., Науменко А. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
9. Корунець І. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
10. Albrecht J., Baum R. Fachsprache und Terminologie in Geschichte und Gegenwart . Tübingen (Narr), 1992.
11. Hönig Hans G. Konstruktives Übersetzen. Tübingen : Stauffenburg-Verl., 1995. 196 s.
12. Schmitt P. Fachtexte für die Übersetzer-Ausbildung: Probleme und Methoden der Textauswahl. *Übersetzen im Fremdsprachenunterricht. Beiträge zur Übersetzungswissenschaft – Annäherung an eine Übersetzungsdidaktik* / R. Ehnert, W. Schleyer (Hgg.). Regensburg (AkDaF), 1987. S. 111–151.
13. Hubka V. Theorie der Maschinensysteme. Berlin : Springer, 1974.
14. Бибикина Э. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов : дисс..... канд. пед. наук: 13.00.08. Майкоп, 2006. 27 с.
15. Василишина Н. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з міжнародних відносин у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.
16. Васичкина О. Информационно-коммуникационные технологии как средство формирования профессиональной коммуникативной компетентности студентов экономических специальностей : дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ставрополь, 2009. 223 с.
17. Зимняя И. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. 2004. 40 с.
18. Практический курс перевода научно-технической литературы (немецкий язык) / М. Макарова и др. 3 изд., испр. и доп. Москва : Воениздат, 1972. 504 с.
19. Зязюн І. Особистісно орієнтована освіта в комп'ютерному дозвіллі. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 11–20.
20. Павлова В. Інноваційні технології в професійній підготовці фахівців. *Вища освіта України*. Додаток 2 до № 3. Т. VIII (33) : збірник наукових праць. Київ : Інститут вищої освіти АПНУ, 2011. С. 242–250.
21. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський та ін. Київ : Знання України, 2004. 338 с.